

Parental Mediation of Children’s Internet Usage: Parental Mediation Strategies in Iran

Alireza Dehghan *
Meghdad Mehrabi **

Received: 2020/06/22
Accepted: 2020/08/08

Abstract

This research is an attempt to explore parental mediation strategies of their children’s Internet use, their effectiveness on preventing children’s use of prohibited Internet contents and parents’ attitudes towards the Internet effects on their children and how such attitudes influence their mediation strategies. Semi-structured in-depth interviews with ten fathers and ten mothers who have at least one child under the age of eighteen are conducted. Prominent categories of parental mediation strategies to control children’s usage of the Internet include: “restrictive mediation” (limiting the amount of time that children spend on using Internet as the result of negative attitudes towards the Internet effects), “instructive mediation” (warning children of negative effects of misuse of the Internet), and “social co-use” (sitting near children during Internet use to check the used contents). We also found that parents who are concerned about negative effects of the Internet exert more mediation over their children’s Internet usage. Parents with high level of education, mothers, and parents of younger children apply more any of these three types of mediation. Finally, implications for Internet policy-making and suggestions for future research are provided.

Keywords: Internet effects; parental mediation; Iranian parents; children’s use of Internet

---

* Associate Professor of Communications, Faculty of Social Sciences, University of Tehran
adehghan@ut.ac.ir

** Post-doctorate of Communications, Faculty of Social Sciences, University of Tehran,
meh...f@ntu.edu.sg

الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت

علیرضا دهقان*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۳۱

مقداد مهرابی**

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۱۷

چکیده

هدف از پژوهش حاضر مطالعه ابعاد نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت، کارایی این الگوها و دیدگاه آنها نسبت به تأثیرات اینترنت بر فرزندان است. این پژوهش با استفاده از روش تحقیق کیفی و مصاحبه عمیق با ده نفر از پدرها و ده نفر از مادرها، مقوله‌های مشترک مربوط به الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت، کارایی الگوهای نظارت در کنترل دسترسی فرزندان به محتوای نامناسب اینترنتی و دیدگاه والدین نسبت به تأثیرات اینترنت بررسی و شناسایی شده است. مهم‌ترین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که نظارت اقتدارگرایانه به صورت ایجاد محدودیت زمانی در دسترسی فرزندان به اینترنت رایج‌ترین الگوی نظارت بین والدین است؛ زیرا آنها دیدگاه کاملاً منفی نسبت به تأثیرات اینترنت دارند. الگوی نظارت همراهی اجتماعی به این صورت که والدین هم‌زمان با فرزندان از اینترنت استفاده کنند تا بر فعالیت‌های مجازی فرزندان نظارت کنند رواج کمی دارد. در پایان این مقاله، باتوجه به ضرورت اطلاع‌رسانی به والدین نسبت به الگوهای کارآمد نظارت بر استفاده فرزندان از اینترنت پیشنهادهایی به والدین و باتوجه به خلأهای پژوهشی درباره این موضوع پیشنهادهایی به پژوهشگران رسانه‌های نوین بیان شده است.

واژگان کلیدی: الگوی نظارت بر اینترنت؛ والدین؛ تأثیرات اینترنت.

* دانشیار ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران، جمهوری اسلامی ایران. adehghan@ut.ac.ir

** پژوهشگر پسادکتری ارتباطات، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، (نویسنده مسئول)، تهران، جمهوری اسلامی ایران. meh.0004@ntu.edu.sg

مقدمه

در سال‌های اخیر، استفاده از اینترنت بین نوجوانان و جوانان ایرانی افزایش قابل توجهی یافته است و این رسانه نوین بخش مهمی از زندگی اجتماعی و سرگرمی آنها را تشکیل می‌دهد. گزارش‌های مرکز آمار جهانی اینترنت مؤید رشد چشمگیر استفاده از اینترنت در سال‌های اخیر در ایران است که از سال ۲۰۱۶ تا سال ۲۰۲۱ ضریب نفوذ اینترنت در ایران از ۱۳/۸ درصد به ۶۳/۳ درصد افزایش یافته است (Internetworldstats, ۲۰۲۱).

اینترنت در عین حال ایجاد فرصت‌های زیاد، می‌تواند خطرات گوناگونی برای نوجوانان و جوانان داشته باشد. اینترنت ابزار مناسبی برای آموزش و فراگیری دانش، سرگرمی، تعاملات اجتماعی و خلاقیت است (Ferguson and Kilburn, ۲۰۱۳, p. ۷۶۰). برخی از خطرات برخط عبارت‌اند از رفتار پرخاشگرانه به علت استفاده از محتوای خشونت‌آمیز اینترنت، ارتباطات خطرناک از طریق گسترش روابط مجازی به دیدار در دنیای واقعی با تبهکاران، رفتارهای مخاطره‌آمیز مجازی در قالب انتشار مطالب توهین‌آمیز علیه افراد خاص یا اقلیت‌های مذهبی و قومی و از بین رفتن حریم خصوصی افراد (Livingstone and Helsper, ۲۰۱۵; Kutner et al., ۲۰۱۷).

هرچند در ایران سازمان‌های دولتی مانند سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، شورای عالی فضای مجازی، کارگروه تبیین مصادیق محتوای مجرمانه، ارتش سایبری جمهوری اسلامی ایران و سازمان فناوری اطلاعات بر محتوای اینترنت نظارت می‌کنند، لیکن پژوهش‌ها مؤید این است که شیوه‌های مختلف از جمله استفاده از پراکسی، فیلترشکن یا شبکه مجازی خصوصی^۱ کنترل محیط رسانه‌های نوین را برای دولت‌ها دشوارتر کرده است (Tennakoon, et al., ۲۰۱۸). بدین ترتیب، اقدامات شخصی والدین در مصون نگه داشتن فرزندان از آسیب‌های رسانه‌های نوین ارتباطاتی مانند اینترنت در کنار سیاست‌گذاری‌های عمومی اهمیت مضاعف پیدا کرده است. تحقیق حاضر با در نظر گرفتن افزایش رو به رشد استفاده نوجوانان و جوانان از اینترنت چه در منازل و چه در کافی‌نت‌ها و مدارس و با توجه به تأثیرات احتمالاً

---

۱. Virtual Private Network

زیان‌آور حاصل از عدم نظارت کارآمد والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت به بررسی الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت، کارایی شیوه‌های نظارت و دیدگاه والدین نسبت به تأثیرات اینترنت بر فرزندان می‌پردازد.

۱- مبانی نظری: نظریه نظارت والدین

والدین می‌توانند به شیوه‌های مختلف متوسل شوند تا استفاده فرزندان از رسانه‌ها را تعدیل کنند. عبارت «نظارت والدین»^۱ در استفاده فرزندان از رسانه‌ها در سال‌های اخیر در ادبیات تحقیق رسانه‌های نوین گسترش یافته است که پژوهشگران رسانه‌ها از طریق آن به بررسی الگوهایی می‌پردازند که والدین به خدمت می‌گیرند تا فواید استفاده از رسانه‌ها را برای فرزندان افزایش دهند و از مضرات آنها بکاهند (Kirwil, ۲۰۰۹; Hwang, et al., ۲۰۱۷).

در پژوهش‌های ارتباطاتی، نظریه نظارت والدین بر این اصل استوار است که والدین از طریق توسل به راهبردهای مختلف ارتباطات میان‌فردی می‌کوشند از اثرات منفی رسانه‌ها بر فرزندان بکاهند. همچنین در این نظریه فرض بر این است که تعاملات اجتماعی که بین والدین و فرزندان درباره رسانه‌ها اتفاق می‌افتد در اجتماعی‌سازی فرزندان و استفاده مناسب از رسانه‌ها نقش بسزایی دارد (Clark, ۲۰۱۱, p. ۳۲۹). طبق این نظریه، رسانه‌ها می‌توانند اثرات منفی بر نوجوانان و جوانان داشته باشند، اما والدین و نوع نظارت آنها بر استفاده فرزندان از رسانه‌ها می‌تواند از اثرات نامطلوب رسانه‌ها بکاهد.

نخستین مطالعات پژوهشگران ارتباطات با استفاده از نظریه نظارت والدین الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از تلویزیون را تحلیل کرده‌اند. والکنبرگ و دیگران (Valkenburg et al., ۲۰۱۳, p. ۵۹) و ناتانسون (Nathanson, ۱۹۹۹, p. ۲۱۳) در مطالعات اولیه خود سه الگوی نظارت والدین بر استفاده فرزندان از تلویزیون را شناسایی کردند. نظارت فعال^۲ شامل گفتگوی والدین با فرزندان درباره محتوای رسانه است. این گفتگو می‌تواند به صورت مطرح کردن دیدگاه‌های منفی، مثبت، هنجارمحور، انتقادی یا آموزشی درباره محتوای رسانه باشد. نظارت

۱. Parental mediation

۲. Active Mediation

محدودکننده^۱ دومین نوع نظارت رایج است که شامل وضع قوانین و مقررات درباره‌ی چگونگی استفاده فرزندان از رسانه است. مثلاً ممکن است والدین مقرراتی برای مکان استفاده از رسانه، نوع محتوا (محتوای خشن یا جنسی)، یا مدت زمان استفاده از رسانه در نظر بگیرند و فرزندانشان را ملزم کنند که از آنها تخطی نکنند. نظارت استفاده همراه باهم^۲ نوع سوم نظارت است که شامل استفاده مشترک والدین و فرزندان از رسانه بدون مطرح کردن دیدگاه‌های انتقادی نسبت به اثرات یا محتوای رسانه می‌باشد. درحالی‌که نظارت فعال بر اهمیت گفتگو بین والدین و فرزندان تأکید دارد و استفاده همراه باهم شامل ارتباطات غیرکلامی و حضور والدین در کنار فرزندان می‌باشد، نظارت محدودکننده شامل ارتباطات بین آنها به صورت مقررات‌گذاری و مطرح کردن محدودیت از طرف والدین برای فرزندان است که بر پیامدهای تخطی از محدودیت‌ها تأکید می‌کند (Clark, ۲۰۱۱).

نتایج پژوهش‌های مربوط به الگوهای نظارت والدین بیانگر این است که نظارت فعال، یعنی بحث بین والدین و فرزندان درباره تلویزیون و تأثیر آن بر نوجوانان، می‌تواند از نتایج منفی از جمله رفتار پرخاشگرانه یا کاشت جهان‌بینی سوء بکاهد (Austen et al., ۱۹۹۹; Nathanson, ۱۹۹۹). به همین ترتیب، بحث‌های بین فرزندان بزرگ‌تر یک خانواده با فرزندان کوچک‌تر درباره استفاده از رسانه‌ها می‌تواند از اثرات منفی رسانه بکاهد (Clark, ۲۰۱۱). به علاوه، هنگامی که نوجوانان تفسیرهای والدین درباره‌ی برنامه‌های تلویزیونی را می‌شنوند، توانایی آنها در درک انتقادی محتوای تلویزیون افزایش می‌یابد و علاقه بیشتری به مسائل عمومی که در این رسانه مطرح می‌شود نشان می‌دهند (Austen et al., ۱۹۹۹).

پژوهشگران ارتباطات و رسانه‌ها که رویکرد نظری نظارت والدین را موردپژوهش قرار داده‌اند به این نتیجه رسیده‌اند که فرزندان که والدین آنها از نظارت محدودکننده استفاده می‌کنند نسبت به فرزندان که والدین آنها از نظارت همراهی اجتماعی از طریق استفاده هم‌زمان با آنها از رسانه‌ها استفاده می‌کنند پیامدهای مثبت‌تری در خصوص

۱. Restrictive mediation

۲. Co-use

رسانه تجربه می‌کنند (Nathanson, ۱۹۹۹: ۲۱۲). باین‌حال، میزان بسیار کم یا بسیار زیاد نظارت محدودکننده بر استفاده فرزندان از رسانه‌ها با پرخاشگری مضاعف دارای همبستگی معنادار است که مصدق این است که والدینی که از هیچ راهبردی برای نظارت استفاده نمی‌کنند یا شدیداً فرزندان را محدود می‌کنند تنفر نسبت به نظارت والدین را در فرزندان نشان ایجاد می‌کنند. این یافته در راستای نتایجی است که نشان می‌دهد نوجوانان به‌وضوح در برابر قوانین سخت‌گیرانه والدین مقاومت می‌کنند (Nathanson, ۱۹۹۹). پژوهشگران نظریه نظارت والدین همچنین به این یافته رسیده‌اند که بین نظارت محدودکننده والدین با دیدگاه‌های منفی فرزندان نسبت به والدین و تمایل فرزندان به استفاده از محتوای ممنوع شده به‌صورت پنهانی همبستگی معنادار وجود دارد. به‌عبارت‌دیگر، احتمال زیادتری وجود دارد که فرزندان که با نظارت محدودکننده والدین روبرو می‌شوند محتوای ممنوع شده را با همسالانشان به‌صورت پنهانی استفاده کنند (Nathanson, ۲۰۰۲).

پژوهش‌های دارای رویکرد نظری نظارت والدین نشان می‌دهند که مادرها، والدین با تحصیلات بالاتر و درآمد بالاتر و والدینی که دارای فرزندان کم سن و سال‌تر هستند بیشتر از الگوهای مختلف نظارتی بهره می‌گیرند، درحالی‌که پدرها،؟؟؟؟ والدین دارای تحصیلات و درآمد پایین‌تر اغلب نظارت محدودکننده به‌کار می‌برند (Greitemeyer and Dirk, ۲۰۱۴). با افزایش سن فرزندان تمایل والدین به نظارت نیز کاهش می‌یابد، که این بیانگر این نکته است که والدینی که فرزندان بالغ دارند کمتر درگیر نظارت بر استفاده فرزندان از اینترنت هستند (Denisova and Cairns, ۲۰۱۵). در کشورهای مختلف الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان متفاوت است. به‌عنوان مثال، در ایالات متحده آمریکا نظارت فعال رواج بیشتری دارد و پس‌از آن استفاده همراه باهم دومین شیوه نظارتی رایج بین والدین آمریکایی است (Austen et al., ۱۹۹۹). در هلند والدین ترجیح می‌دهند در وهله اول نظارت همراهی اجتماعی و در وهله دوم نظارت محدودکننده به‌کار برند (Valkenburg et al., ۲۰۱۳, p. ۵۹).

پژوهش‌های ارتباطات و مطالعات رسانه‌ها نظارت والدین دلایل مختلفی جهت عدم تمایل والدین به نظارت بر استفاده فرزندان از رسانه‌ها ذکر می‌کنند که عبارت‌اند از دیدگاه کاملاً مثبت والدین نسبت به تأثیرات رسانه‌ها، مدگرایی، پایگاه اقتصادی و میزان

تحصیلات والدین. یکی از دلایل اصلی عدم نظارت این است که والدین اثرات رسانه-ها بر فرزندان خود را در قیاس با فرزندان دیگران ناچیز برآورد می‌کنند که این دیدگاه در راستای مفهوم اثرات سوم شخص، یعنی رسانه‌ها بر فرزندان دیگران تأثیر دارد و بر فرزندان ما تأثیری ندارد، می‌باشد (Denisova and Cairns, ۲۰۱۵, p. ۱۴۶). به عبارت دیگر، ممکن است والدین فرزندان خود را نسبت به دیگران بالغ‌تر تصور کنند، و بنابراین کاملاً به توانایی‌های فرزندان‌شان در تشخیص محتوای ناهنجار اینترنت اطمینان داشته باشند (Livingstone and Helsper, ۲۰۱۵, p. ۵۸۹). کاهش تعاملات بین اعضاء خانواده در محیط خانواده دلیل دیگری برای نظارت‌های اندک والدین است. به عبارت دیگر، با کاهش حضور والدین در خانه میزان زمانی که جوانان در تنهایی خود با رسانه‌ها سپری می‌کنند افزایش می‌یابد. این نکته مؤید این است که والدینی که برنامه‌های کاری شلوغ‌تری دارند، کمتر فرصت می‌کنند در خانه به بحث درباره رسانه-ها و تأثیرات آنها با فرزندان‌شان بپردازند و کمتر قادرند محدودیت‌هایی برای استفاده فرزندان خود از رسانه‌ها اعمال کنند (Symons et al., ۲۰۱۷).

هنوز مشخص نیست که سه الگوی نظارت والدین بر استفاده فرزندان‌شان از تلویزیون در مورد اینترنت نیز کاربرد دارد یا خیر. امروزه استفاده از رسانه‌های نوین تبدیل به یک کنش کاملاً فردگرایانه شده است، به گونه‌ای که فرزندان اغلب در مکان-های مجزا از جمله اتاق شخصی یا رسانه‌های سیار همچون لپ‌تاپ یا تلفن همراه شخصی از اینترنت استفاده می‌کنند. این فردگرایی به وضوح نظارت والدین را دشوار می‌کند، به گونه‌ای که والدین به دشواری می‌توانند از راهبردهای نظارت فعال به صورت استفاده همراه باهم استفاده کنند. نظارت محدودکننده برای رسانه‌های سیار نیز کاملاً دشوار است. با در نظر گرفتن چالش‌های پیش روی والدین در توسل به شیوه‌های گذشته برای نظارت بر استفاده فرزندان‌شان از اینترنت، این احتمال وجود دارد که والدین به شیوه‌های جدیدتری برای نظارت متوسل شوند. به علاوه، پیچیدگی اینترنت که فعالیت‌های متنوعی از جمله تماشای برنامه‌های ویدئویی، تعاملات اجتماعی، تولید

محتوای رسانه‌ای و بازی چندکاربره آنلاین^۱ را میسر می‌سازد مشکلات جدی پیش روی والدین در راهنمایی و کنترل فرزندان قرار می‌دهد. درحالی‌که برخی پژوهشگران همان الگوی سه‌گانه نظارت والدین بر استفاده فرزندان از تلویزیون را برای اینترنت در نظر می‌گیرند (Kirwil, ۲۰۰۹; Vijayalakshmi, Lin and Laczniak, ۲۰۱۸) برخی پژوهشگران کوشیده‌اند الگوهای جدید نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت را شناسایی کنند. کرویل (Kirwil, ۲۰۰۹) دو راهبرد رایج نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت در کشورهای مختلف اروپایی را شناسایی کرد: نظارت محدودکننده (والدین با وضع مقررات استفاده فرزندان از اینترنت و محتوای خاص را محدود می‌کنند) و نظارت فعال (والدین به صورت فعال می‌کوشند محتوای اینترنت را برای فرزندان تشریح کنند و به آنها در درک انتقادی محتوای وب‌سایت‌ها کمک می‌کنند). لیوینگستون و هلسپر (Livingstone and Helsper, ۲۰۱۵) چهار راهبرد نظارت والدین برای کنترل استفاده نوجوانان و جوانان از اینترنت در انگلستان را تعیین نمودند: استفاده فعال همراه باهم (والدین کنار فرزندان می‌نشینند، درحالی‌که فرزندان وارد فضای مجازی می‌شوند، والدین با فرزندان در مورد فعالیت‌های مجازی گفتگو می‌کنند)، محدودگری فنی (محدود و مسدود کردن برخی فعالیت‌های مجازی با استفاده از نرم‌افزار)، محدود کردن تعاملات اجتماعی (میزان تعاملات اجتماعی از جمله گفتگوی مجازی، پست الکترونیک، پیامک فوری و تعاملات اجتماعی در بازی‌های چندکاربره برخط محدود می‌گردد) و دیده‌بانی (بررسی فعالیت‌های مجازی فرزندان به صورت پنهان یا آشکار پس از استفاده آنها از اینترنت). پژوهش‌های گذشته مؤید این نکته است که الگوی نظارت والدین در کشورهای مختلف با توجه به سیاست‌های عمومی نسبت به رسانه‌ها و ارزش‌های حاکم بر جامعه می‌تواند متفاوت باشد (Kirwil, ۲۰۰۹). با توجه به شرایط حاکم بر استفاده از اینترنت در ایران از جمله قوانین محدودکننده دسترسی به

---

۱. Massively Multiplayer Online Games

محتوای نامناسب، مسئله این است که والدین چه دیدگاهی نسبت به اثرات اینترنت بر فرزندان‌شان دارند و چگونه بر استفاده فرزندان‌شان از اینترنت نظارت می‌کنند. الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت نمایانگر شیوه‌هایی است که والدین به خدمت می‌گیرند تا ارزش‌های حاکم بر خانواده را در کنار نهادهای آموزشی-فرهنگی مانند مدارس بازتولید کنند (Criddle, ۲۰۱۶). نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت می‌تواند شامل راهبردهایی مانند تنبیه فرزندان از طریق گرفتن ابزارهای دسترسی به اینترنت از جمله تلفن همراه هوشمند، عدم خرید شارژ تلفن همراه برای دسترسی به اینترنت همراه از طریق خط تلفن همراه، محرومیت فرزندان از استفاده از وسایل سرگرم‌کننده مانند بازی‌های دیجیتال چندکاربره برخط و محدودیت زمانی استفاده از اینترنت باشد.

مطالعات مربوط به نظارت والدین بر استفاده فرزندان‌شان از رسانه‌ها بیانگر این نکته است که والدین با کمک شیوه‌های مختلف بر رفتار رسانه‌ای فرزندان‌شان نظارت می‌کنند. تحقیق درباره الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت و رسانه‌های دیگر در ایران بسیار کم است و اکثر تحقیقات تأثیرات اینترنت بر نوجوانان و جوانان را بررسی کرده‌اند. به‌عنوان مثال محسنی تبریزی و هاشمی (۱۳۹۰) با بررسی تأثیرات اینترنت بر هویت اجتماعی دانش‌آموزان نشان می‌دهند که اینترنت بر شیوه‌های بهتر زندگی تأثیر مثبت دارد و بر روابط اجتماعی تأثیر منفی دارد. برای بررسی الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان‌شان از اینترنت در ایران از مبانی نظری الگوهای نظارت استفاده می‌کنیم و از والدین درباره الگوهای نظارت‌شان با توجه به یافته‌های تحقیقات بین‌المللی و با در نظر گرفتن فرهنگ ایران مصاحبه عمیق می‌گیریم. در این پژوهش راهبردهای مختلف نظارت والدین بر استفاده فرزندان‌شان از اینترنت و دیدگاه آنها درباره تأثیرات اینترنت را بررسی می‌کنیم. با توجه به گسترش روزافزون استفاده نوجوانان و جوانان ایرانی از اینترنت، افزایش استفاده از ابزارهایی که از فیلتر محتوای نامناسب اینترنتی عبور می‌کنند و با توجه به نقش کلیدی والدین در کنترل اثرات نامطلوب این رسانه یافته‌های این تحقیق برای والدین و سیاست‌گذاران اینترنت کارایی زیادی دارد.

۲- مطالعات پیشین

مطالعات بسیاری تأثیرات رسانه‌های نوین ارتباطاتی از جمله بازی‌های دیجیتال را بر کاربران نوجوان و جوان بررسی کرده‌اند و نشان داده‌اند که محتوای مخرب این رسانه‌ها منجر به رفتار پرخاشگرانه در دنیای واقعی یا اعتیاد به این رسانه‌ها می‌گردد (Kousari and Mehrabi, ۲۰۱۷; مهربانی، ۱۳۹۶; Greitemeyer and Dirk, ۲۰۱۴). برخی مطالعات نیز به بررسی تأثیرات پیام‌ها و محتوای جنسی بر نوجوانان و جوانان نیز پرداخته‌اند (Kimberly, Finkelhor and Wolak, ۲۰۰۳). با در نظر گرفتن نتایج این تحقیقات، به تدریج این تأثیرات می‌تواند سبب در معرض خطر قرار گرفتن سلامت عمومی از طریق افزایش رفتار پرخاشگرانه و کاهش عملکرد جسمانی و نتایج تحصیلی نوجوانان و جوانان به علت غرق شدن^۱ در فضای مجازی و گسترش عدم سلامت روانی از نظر جنسی گردد (Gentile and Walsh, ۲۰۰۱). همچنین مطالعات زیادی به بررسی تأثیر اینترنت بر رفتار کاربران جوان آن پرداخته‌اند. به‌عنوان مثال، سلیمانی (۱۳۹۷) به این نتیجه رسیده است که حضور در شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌ها یکی از بسترهای مورد توجه در تبلیغ دینی است و این حضور به‌طور گسترده جهت القاء پیام‌های دینی مورد استفاده قرار می‌گیرد. پهلوانی زاده (۱۳۹۶، ص ۱) به این نتیجه رسیده است که شبکه‌های مجازی اجتماعی در فراهم کردن تفریح و سرگرمی، فعالیت‌های دینی، مشارکت در فعالیت‌های سیاسی و فراهم کردن اطلاعات درباره رویدادها و شرایط جامعه و انتشار سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات نقش کلیدی دارد. سلیمانی (۱۳۹۷، ص. ۱) نیز به این نتیجه رسیده است که حضور در شبکه‌های اجتماعی و پیام‌رسان‌ها یکی از بسترهای مورد توجه در تبلیغ دینی می‌باشد.

در کنار پژوهش‌های فراوان بین‌المللی و بومی درباره تأثیرات رسانه‌های نوین بر کاربران نوجوان و جوان، مطالعات بین‌المللی زیادی به بررسی الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از رسانه‌های نوین پرداخته‌اند اما پژوهش درباره الگوهای نظارت والدین در ایران بر استفاده فرزندان از رسانه‌های نوین به‌طورکلی و اینترنت به‌صورت خاص بسیار کم است. مطالعه مهربانی و دهقان (۱۳۹۶) در بررسی الگوهای

---

۱. Immersion

نظارت والدین بر استفاده فرزندانشان از بازی‌های دیجیتال جزء معدود مطالعاتی درباره‌ی الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از این رسانه است. آنها به این نتیجه رسیدند که رایج‌ترین نوع نظارت عدم اجازه به فرزندان جهت استفاده از بازی‌های دیجیتال است. نتیجه تحقیق چنگ و دیگران (Chng et al., ۲۰۱۵) نشان می‌دهد که نظارت ضعیف والدین با اعتیاد فرزندانشان به اینترنت رابطه معنادار دارد و نظارت فعالانه و محدودکننده خطرات استفاده نامناسب فرزندانشان از اینترنت را کم می‌کند. نیکن، جانتز و شوسترا (Nikken, Jansz and Schouwstra, ۲۰۱۳) به این نتیجه رسیدند که الگوهای نظارت والدین بر استفاده نوجوانان و جوانان از اینترنت عبارت‌اند از نظارت محدود که والدین به علت عدم حضور در خانه در اوقات روز نظارت کمی بر استفاده فرزندانشان از رسانه‌ها دارند، نظارت فعال به صورت صحبت صمیمانه بین والدین و فرزندان درباره تأثیرات مثبت و منفی رسانه‌ها و گوشزد کردن تأثیرات منفی رسانه‌ها بر رفتار اجتماعی و عملکرد تحصیلی فرزندانشان و نظارت از طریق همراهی اجتماعی^۱ که به صورت استفاده هم‌زمان یکی از والدین با فرزندان از رسانه‌های نوین ارتباطاتی از جمله اینترنت و بازی‌های دیجیتال است.

نیکن و جانتز (Nikken and Jansz, ۲۰۱۳) در پیمایش اینترنتی از ۵۳۶ جفت والدین و فرزندان به بررسی این موضوع پرداخته‌اند که والدین چه راهبردهایی برای نظارت بر استفاده فرزندانشان از اینترنت در پیش می‌گیرند. این تحقیق نشان می‌دهد سه دسته نظارت وجود دارد که عبارت‌اند از نظارت محدودکننده^۲، نظارت فعال^۳ و نظارت از طریق همراهی اجتماعی. مقایسه دیدگاه والدین و فرزندان در این تحقیق نشان می‌دهد که والدین و فرزندان دارای دیدگاه کاملاً متجانس نسبت به اعمال نظارت هستند. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که نظارت والدین بر استفاده فرزندانشان از اینترنت با سن فرزندان و استفاده والدین از اینترنت رابطه معنادار دارد. همچنین، این تحقیق نشان می‌دهد که هنگامی که والدین نسبت به اثرات منفی اینترنت بر رفتار اجتماعی فرزندانشان احساس خطر می‌کنند، نظارت محدودکننده‌تر و فعال‌تری اعمال می‌کنند؛ و

۱. Social co-use

۲. Restrictive Mediation

۳. Active Mediation

اغلب اوقات که انتظار تأثیرات مثبت اجتماعی-عاطفی حاصل از استفاده از اینترنت دارند با فرزندان خود از اینترنت استفاده می‌کنند و نظارت همراهی اجتماعی اعمال می‌کنند.

۳- روش پژوهش

این مطالعه دارای ماهیت تحلیلی-توصیفی است و می‌کوشد الگوهای مختلف نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت و کارایی هر راهبرد را پیدا کند. درعین حال، دیدگاه والدین نسبت به تأثیرات اینترنت بر فرزندان و تأثیر آن بر نوع نظارت والدین را بررسی می‌کنیم. ما از روش تحقیق کیفی مصاحبه عمیق نیمه-ساختار یافته^۱ با ده تن از پدرها و ده تن از مادرها استفاده کرده‌ایم تا این پرسش‌ها که «والدین از چه راهبردهایی جهت نظارت بر استفاده فرزندان از اینترنت استفاده می‌کنند؟»، «کدام یک از الگوهای نظارت رواج بیشتری دارد؟ چرا؟» و «دیدگاه والدین نسبت به تأثیرات اینترنت چیست و چگونه این دیدگاه بر الگوهای نظارت آنها بر استفاده فرزندان از اینترنت تأثیر می‌گذارد؟» را تحلیل کنیم. مصاحبه با مادرها توسط همکار خانم که دارای مدرک فوق‌لیسانس و مدیر دبیرستان است، و مصاحبه با پدرها توسط پژوهشگر این تحقیق که مدرک دکترای پژوهشگری ارتباطات دارد، انجام گرفته است. طراحی سؤالات مصاحبه عمیق با مراجعه به ادبیات تحقیق درباره الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از اینترنت، بومی‌سازی سؤالات مصاحبه با توجه به فرهنگ ایران و سه مصاحبه آزمایشی با سه نفر از فعالان و روسای انجمن اولیاء و مربیان مدارس صورت گرفته است.

جهت گردآوری داده‌ها، به معاونت پژوهشی اداره کل آموزش و پرورش مراجعه شد تا مجوز مصاحبه با والدین در مدارس دخترانه و پسرانه را دریافت شود. با حضور در مدارس راهنمایی و دبیرستان از مدیران مدارس خواستیم که دعوت‌نامه حضور در مصاحبه را از طریق دانش‌آموزان به والدینی بدهند که حداقل یک فرزند داشته باشند که از اینترنت استفاده می‌کند. برای انتخاب والدین جهت شرکت در مصاحبه از نمونه-

---

۱. Semi-structured in-depth interview

گیری هدفمند استفاده کرده‌ایم که طبق این روش نمونه‌ها «بر اساس آگاهی از جمعیت، عنصرهای جمعیت، ماهیت تحقیق و به‌طور خلاصه براساس قضاوت شخصی و هدف-های مطالعه» (ببی، ۱۳۸۱، صص. ۴۰۴-۴۰۵) انتخاب شده‌اند. در انتخاب نمونه تنوع سنی دانش‌آموزان، پایگاه اجتماعی-اقتصادی و جنسیت والدین را به‌عنوان اطلاعات جمعیت‌شناختی در مصاحبه که بر نوع الگوهای نظارت والدین تأثیر می‌گذارد را در نظر گرفته‌ایم. بدین ترتیب نه مدرسه در مجموع، سه مدرسه در منطقه بالای شهر، سه مدرسه در منطقه میانه شهر، و سه مدرسه در منطقه پایین شهر از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را به‌عنوان نمونه انتخاب کردیم تا تأثیر تنوع میزان تحصیلات، پایگاه فرهنگی-اجتماعی و اقتصادی والدین بر الگوهای نظارت آنها بر استفاده فرزندانشان از اینترنت و کارایی هر دسته از نظارت را مورد مطالعه قرار دهیم. جهت داشتن تنوع سنی فرزندان، از مناطق مذکور چهار مدرسه راهنمایی و پنج دبیرستان را انتخاب کرده‌ایم. بر اساس ادبیات تحقیق سؤالات مصاحبه به‌گونه‌ای طبقه‌بندی گردیدند تا ابعاد اصلی الگوهای نظارت از جمله این چهار بعد نظارت استفاده همراه با فرزندان به‌صورت فعال، ایجاد محدودیت فنی روی کامپیوتر، محدودیت ارتباطات اجتماعی مجازی و نظارت پنهانی مورد تحلیل قرار گیرد. قبل از مصاحبه به والدین اطلاع دادیم که جهت تحلیل نتایج مصاحبه با آنها صدای آنها ضبط می‌گردد اما هویت واقعی آنها به‌هیچ‌وجه در گزارش نتایج تحقیق ذکر نخواهد شد.

۴- یافته‌های تحقیق

یکی از الگوهای رایج نظارت که در همان ابتدای مصاحبه با آن روبرو شدیم، "والدین مشتاق" است. والدین مشتاق دسته‌ای از والدین است که نسبت به کسب آگاهی در خصوص گسترش اطلاعات خود جهت نظارت کارآمد بر استفاده فرزندانشان از اینترنت از طریق اطلاع‌رسانی سازمان‌های مسئول اینترنت را تشکیل می‌دهند. مقوله "والدین مشتاق" علاقه زیاد به کسب آگاهی نسبت به شیوه‌های محدودسازی کارآمد محتوای مضر اینترنت بر فرزندانشان هستند. اشتیاق زیاد پدرها و مادرها جهت دانستن نوع نظارت کارآمد بر استفاده فرزندانشان از اینترنت در گرفتن نتایج این تحقیق نمود پیدا می‌کند. به‌عنوان مثال، والدین مشتاق در انتهای مصاحبه از پژوهشگر مصاحبه‌کننده

خواستند از نتایج تحقیق آگاه شوند و به پژوهشگر مصاحبه‌کننده شماره تلفن همراه یا ایمیل خود را دادند تا به آنها اطلاع‌رسانی شود. به‌عنوان مثال، یکی از مصاحبه‌شوندگان که مدیر مدرسه است جزء گروه والدین مشتاق است، وی از پژوهشگری که به مدرسه وی مراجعه کرده بود و با او مصاحبه انجام داده بود تقاضا نمود تا نسخه‌ای از گزارش نهایی تحقیق را در اختیار مدرسه قرار دهد تا نتایج آن را به اطلاع معلم‌ها، مشاور مدرسه و اعضاء انجمن اولیا و مربیان برساند تا آگاهی والدین درباره الگوهای نظارت کارآمد بر استفاده نوجوان و جوانان از اینترنت افزایش یابد. تحلیل نتایج مصاحبه نشان می‌دهد که دو ویژگی اصلی والدین مشتاق عبارت‌اند از توقع نسبت به اطلاع‌رسانی و کسب آگاهی نسبت به شیوه‌های کارآمد نظارت بر استفاده فرزندان‌شان از اینترنت مثل انتظار از صداوسیما یا آموزش و پرورش از طریق مدارس نسبت به پخش برنامه‌های تخصصی با دعوت از پژوهشگران و کارشناسان رسانه‌های نوین و صحبت درباره تأثیرات اینترنت و شیوه‌های نظارت کارآمد بر استفاده نوجوانان و جوانان از اینترنت و تردید نسبت به کارآمد بودن شیوه نظارت فعلی آنها بر استفاده فرزندان‌شان از اینترنت می‌باشد.

الگوی نظارت عده‌ای از والدین به‌صورت "ایجاد محدودیت زمانی" در دسترسی فرزندان‌شان به اینترنت، "قطع کامل شبکه اینترنت"، یا "گرفتن ابزارهای دسترسی به اینترنت مانند تلفن همراه هوشمند یا کامپیوتر" است که ما به‌عنوان "نظارت اقتدارگرایانه"^۱ مقوله‌بندی کردیم. در این نوع نظارت والدین "بدون گفتگو با فرزندان" یا با "نفی کامل دسترسی فرزندان‌شان به اینترنت از طریق تهدید فرزندان به تنبیه در صورت استفاده از اینترنت" به فرزندان خود اجازه نمی‌دهند از اینترنت استفاده کنند. این نوع نظارت رایج‌ترین الگوی نظارت بین والدین در هر سه پایگاه اقتصادی-اجتماعی بالا، متوسط و پایین است. علت اصلی به‌کارگیری این نوع نظارت دیدگاه کاملاً منفی والدین نسبت به تأثیرات اینترنت بر فرزندان‌شان و ضرورت انجام فعالیت‌های دیگر فرزندان‌شان مانند درس خواندن برای امتحان، انجام تکالیف مدرسه،

---

۱. Authoritative Mediation

فعالیت‌های جسمانی مانند ورزش جهت سلامتی جسمانی است. به‌عنوان مثال یکی از پدرها که شغلش کار در نانوایی هست و جزء طبقه پایین جامعه از نظر تحصیلات و پایگاه اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی محسوب می‌شود در پاسخ به این سؤالات که از نظر شما اینترنت چه تأثیری بر فرزند شما دارد و چگونه استفاده فرزندتان از اینترنت را کنترل می‌کنید، جواب داد که:

از نظر من اینترنت خیلی خطرناک هست و شنیدم دوستانم می‌گویند چطور می‌توانیم فیلم‌های مستهجن [سکسی] را بگیریم، برای همین من اصلاً اجازه نمی‌دهم محسن در هفته بیشتر از دو بار از کامپیوتر برای رسیدن به اینترنت استفاده کند.

نتایج مصاحبه همچنین نشان می‌دهد که علت‌های دیگر به‌کارگیری نظارت اقتدارگرایانه سادگی اعمال این نوع نظارت، کم بودن مهارت‌های فنی والدین در کنترل نرم‌افزاری دسترسی فرزندان به محتوای نامناسب و محدودیت زمانی که والدین صرف نظارت استفاده فرزندانشان از اینترنت به علت حضور کوتاه‌مدت در منزل برای فعالیت‌های اقتصادی و کسب درآمد است. الگوی نظارت دیگر کنترل پنهانی است که طی آن والدین محتوای تلفن همراه هوشمند، لپ‌تاپ یا کامپیوتر فرزندانشان را بدون اینکه فرزندانشان متوجه شوند کنترل می‌کنند و اگر متوجه شوند که آنها به سایت‌های نامناسب مانند سایت‌های مستهجن رفته‌اند یا محتوای نامناسب مانند عکس‌ها یا فیلم‌های مستهجن یا خشونت‌آمیز دانلود کرده‌اند به آنها تذکر می‌دهند و در صورت تکرار این رفتار به‌صورت اقتدارگرایانه عمل می‌کنند و آنها را از استفاده از اینترنت محروم می‌کنند. به‌عنوان مثال یکی از پدرها که معلم است در پاسخ به این سؤال که چگونه استفاده فرزندتان از اینترنت را کنترل می‌کنید توضیح می‌دهد که:

وقتی جواد بیرون از خانه هست من لپ‌تاپش را روشن می‌کنم و سایت‌هایی که رفته است و قسمتی که فایل‌های دانلود شده ذخیره می‌شود و موبایلش را چک می‌کنم اگر ببینم محتوای خطرناک استفاده کرده است به او می‌گویم که نباید این کارها را بکنی و اگر بار دیگر که چک می‌کنم متوجه بشوم همان کارها را کرده است لپ‌تاپ و گوشی‌اش را برای چند روز از من می‌گیرم و در کمدم می‌گذارم و در کمدم را قفل می‌کنم

ایجاد هراس در فرزندان الگوی نظارت دیگری است که از طریق آن والدین درباره تأثیرات استفاده از محتوای نامناسب اینترنتی مانند تماشای فیلم یا عکس‌های خشونت‌آمیز یا مستهجن به فرزندانشان هشدار می‌دهند، به گونه‌ای که فرزندان دچار هراس می‌شوند و از محتوای نامناسب اینترنت استفاده نمی‌کنند. دو نوع نظارت که جزء الگوهای نادر است عبارت‌اند از همراهی اجتماعی و عدم نظارت. همراهی اجتماعی به این صورت است که والدین هم‌زمان با فرزندانشان از اینترنت استفاده کنند. این الگوی نظارت رواج کمی دارد زیرا پدرها جهت فعالیت‌های اقتصادی و کسب درآمد اوقات روزانه کمتری در خانه هستند و مادرها که در خانه هستند مشغول کارهای خانه‌داری هستند و نمی‌توانند بر فرزندانشان زمانی که از اینترنت استفاده می‌کنند نظارت کنند و به آنها خطرات استفاده از محتوای نامناسب را به صورت دوستانه بگویند. عدم نظارت به این صورت است که در آن والدین هیچ‌گونه نظارتی بر محتوای استفاده‌شده فرزندانشان از اینترنت نمی‌کنند زیرا اعتقاد دارند فرزندانشان به بلوغ کامل رسیده‌اند و اینترنت نمی‌تواند روی آنها تأثیر منفی بگذارد، یا به فرزندانشان اعتماد کامل دارند و مطمئن هستند که آنها از اینترنت استفاده کاملاً مثبت مانند انجام بهتر و کامل‌تر تکالیف مدرسه، سرگرمی مناسب یا کسب اخبار استفاده می‌کنند. همچنین بعضی از والدین بیان کردند که اگر بر استفاده فرزندانشان از اینترنت نظارت بکنند و مجبور شوند آنها را از استفاده از اینترنت محروم کنند ممکن است فرزندانشان تحریک شوند که به دنبال محتوای نامناسب بروند. به‌عنوان مثال یکی از مادرها که خانه دار هست و شوهرش سوپرمارکت دارد در پاسخ به این پرسش که اگر متوجه شوید فرزندتان از محتوای نامناسب اینترنتی استفاده می‌کند چه می‌کنید، آیا دسترسی او به اینترنت را قطع می‌کنید جواب داد که:

«نه من هیچ‌وقت جلوی دسترسی او به اینترنت را نمی‌گیرم چون انسان‌ها نسبت به آنچه از آن محروم می‌شوند حریص‌تر می‌شوند».

ما تأثیر جنسیت والدین بر میزان نظارت، الگوهای مختلف نظارت، دغدغه نسبت به تأثیرات اینترنت بر فرزندان را تحلیل کرده‌ایم. نتایج تحلیل نشان می‌دهد مادرها نسبت به پدرها اشتیاق بیشتری به کسب آگاهی از شیوه‌های نظارت کارآمد بر استفاده فرزندان از اینترنت دارند، مادرها نسبت به پدرها تأثیرات اینترنت بر فرزندانشان را

کمر منفی می‌دانند به طوری که اکثراً به تأثیرات مثبت اینترنت بر فرزندانمان مانند یادگیری آسان‌تر و بهتر دروس، سرگرمی فرزندانمان در محیط قابل‌کنترل خانه، و افزایش اطلاعات بروز فرزندانمان اشاره کرده‌اند. در همین راستا، برخی مطالعات نشان می‌دهد مادرها نسبت به پدرها بیشتر مایل‌اند نظارت فعال به صورت ایجاد رابطه صمیمانه با فرزندانمان درباره تأثیرات مثبت و منفی اینترنت و گوشزد کردن تأثیرات منفی آن بر فرزندانمان بکار برند (Nikken, Jansz and Schouwstra, ۲۰۱۳; Symons et al., ۲۰۱۷).

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

باتوجه به خطرات تأثیر محتوای نامناسب اینترنت بر نوجوانان و جوانان و ناتوانایی دولت در کنترل کامل محتوای اینترنت علیرغم فیلتر کردن محتوای نامناسب اینترنتی و رواج استفاده از پراکسی، فیلترشکن یا شبکه مجازی خصوصی ضروری است که خانواده‌ها نقش فعال‌تری در نظارت بر استفاده فرزندانمان از اینترنت ایفا کنند. این تحقیق از لحاظ کاربردی دارای اهمیت است زیرا نتایج آن به والدین نشان می‌دهد که کدام نوع نظارت را به کارگیرند تا به نتایج بهتری جهت کنترل دسترسی فرزندانمان به محتوای نامناسب اینترنت برسند. نظارت اقتدارگرایانه به صورت ایجاد محدودیت زمانی در دسترسی نوجوانان و جوانان به اینترنت، قطع کامل اینترنت، گرفتن ابزارهای دسترسی به اینترنت کمترین کارایی را دارد زیرا ممکن است نوجوانان و جوانان هنگامی که والدینشان در منزل نیستند یا هنگامی که به خانه دوستانشان می‌روند از محتوای نامناسب مانند سایت‌های مستهجن یا سایت‌های دارای محتوای خشونت‌آمیز استفاده کنند. یکی از یافته‌های مهم این تحقیق این است که با کاهش سن فرزندان والدین نظارت‌های متنوع‌تر و بیشتری بر استفاده فرزندانمان از اینترنت می‌کنند. به عبارت دیگر، از نظر والدین افراد کم سن و سال گروه‌های آسیب‌پذیرتر در برابر محتوای نامناسب اینترنت محسوب می‌شوند. براین اساس پیشنهاد می‌شود آموزش و پرورش از طریق استلزام مدارس و صداوسیما از طریق تصویب قوانین اقدام به ایجاد برنامه‌های آموزشی برای والدینی که فرزندان کم سن و سال دارند، بکنند. به عبارت دیگر، صداوسیما می‌تواند با ساختن برنامه‌های سرگرم‌کننده مخصوص افراد

کم سن و سال و والدین این افراد درباره خطرات استفاده از محتوای نامناسب اینترنت به والدین و این افراد آموزش بدهد.

همان‌گونه که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد والدین می‌توانند نقش اصلی را در نظارت بر استفاده فرزندان از اینترنت ایفا کنند. ارائه پیشنهاد به والدین نیازمند شناسایی دقیق رفتار نظارتی آنها می‌باشد. همان‌گونه که مطالعات والش (Walsh, ۲۰۰۰) و جنتایل و والش (Gentile and Walsh, ۲۰۰۲) نشان می‌دهد، داده‌هایی که والدین درخصوص نظارت بر استفاده فرزندان از رسانه‌های نوین ارائه می‌کنند می‌تواند با داده‌های فرزندان متفاوت باشد. یکی از ضعف‌های این تحقیق این است که در مصاحبه عمیق بر اظهارات والدین تکیه می‌کند تا درباره رفتارها و عقاید خود با صداقت و دقت اظهار نظر کنند. ممکن است عده‌ای از والدین نتوانند برخی جزئیات را حین مصاحبه یاد آورند یا ممکن است برخی از آنها به دلیل ترس از مورد قضاوت قرار گرفتن از ارائه نوع نظارت و جزئیات آن خودداری کنند. ما کوشیدیم با ترکیب مقوله‌های استخراجی مصاحبه عمیق با داده‌های ادبیات تحقیق این ضعف را بپوشانیم. پیشنهاد می‌شود تحقیقات آینده به جز تحلیل و شناسایی الگوهای نظارت والدین و دیدگاه آنها نسبت به کارایی الگوهای مورد استفاده آنها از نوجوانان و جوانان مصاحبه بگیرند و نتایج را مقایسه کنند تا به داده‌های معتبرتری درباره کارایی الگوهای نظارت والدین در کنترل دسترسی فرزندان به محتوای خطرناک اینترنت برسند. با توجه به کمبود پژوهش درباره الگوهای نظارت والدین بر استفاده فرزندان از رسانه‌ها به‌ویژه رسانه‌های نوین، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران با ترکیب روش‌های کیفی مانند مصاحبه عمیق یا مصاحبه کانونی با روش‌های کمی مانند پیمایش الگوهای نظارت و کارایی آنها بر استفاده مناسب نوجوانان و جوانان از رسانه‌هایی مانند بازی‌های دیجیتال و اینترنت را بررسی کنند و از طریق تحلیل همبستگی بین الگوهای نظارت و تأثیرات رسانه‌ها نشان دهند که کدام راهبرد کارایی بیشتری دارد.

کتابنامه

۱. بیبی، ارل (۱۳۸۱). روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی (دو جلد)، ترجمه رضا فاضل، انتشارات سمت.
۲. پهلوانی‌زاده، محمد. (۱۳۹۶). کاربری شبکه‌های اجتماعی مجازی و جایگاه آن در سبک زندگی (مورد مطالعه: شبکه تلگرام و دانشجویان دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)). نامه فرهنگ و ارتباطات ۲۰۱۷، ۲۴۵۹-۲۰۱۷/icc.۳۰۴۹۷/۱۰. doi: ۱۰.۳۰۴۹۷/icc.۲۰۱۷، ۲۴۵۹-۲۰۱۷، ۱(۲) ،
۳. سلیمانی، علی (۱۳۹۷). تبلیغ دینی در شبکه‌های اجتماعی؛ چالش‌ها و راهکارها با تأکید بر تلگرام. نامه فرهنگ و ارتباطات ۲۰۱۸، ۲۶۳۳-۲۰۱۸/icc.۳۰۴۹۷/۱۰. doi: ۱۰.۳۰۴۹۷/icc.۲۰۱۸، ۲۶۳۳-۲۰۱۸، ۲(۲) ،
۴. مهرابی، مقداد (۱۳۹۶). تاثیرات بازی‌های دیجیتال بر پرخاشگری: بررسی رویکردهای مختلف و نتیجه‌گیری‌های متضاد، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، دوره ۳ شماره ۱۲.
۵. مهرابی، مقداد و دهقان، علیرضا (۱۳۹۶). مطالعه ابعاد نظارت والدین بر مصرف بازی‌های ویدئویی فرزندان و ضرورت ایجاد نظام رتبه بندی از دید آنها، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، دوره ۳، شماره ۹.
۶. Austin, E., Bolls, P., Fujioka, Y., Englebertson, J. (1999). How and why parents take on the tube. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 43(2), 175-193.
۷. Chng, G., Dongdong, L., Liau, A., Khoo, A. (2015). Moderating Effects of the Family Environment for Parental Mediation and Pathological Internet Use in Youths, *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18, 1, 30-36.
۸. Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication Theory*, 21(4), 323-343.
۹. Collin, A. (2013). "Iran Infrastructure and Policy Report": Small Media, Retrieved February, 25 2019, from <https://www.cigionline.org/articles/what-you-need-know-about-internet-censorship-iran>
۱۰. Criddle, L. (2016). *Look both ways: Help protect your family on the Internet*. Redmond, WA: Microsoft.
۱۱. Denisova, A. and Cairns, P. (2015) First Person vs. Third Person Perspective in Digital Games: Do Player Preferences Affect Immersion?, Proceedings of the ۳۳rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems, CHI'۱۵, Seoul, Republic of Korea, 4, 145-148.
۱۲. Ferguson, C. J., & Kilburn, J. (2013). The public health risks of media violence: A meta-analytic review. *The Journal of pediatrics*, 154(5), 759-763.
۱۳. Gentile DA & Walsh DA, (2002). A normative study of family media habits, *Journal of Applied Development Psychology* 23: 157-78.

۱۴. Greitemeyer, T. & Dirk., O. M. (2014). Video Games Do Affect Social Outcomes: A Meta-Analytic Review of the Effects of Violent and Prosocial Video Game Play.
۱۵. Internetworldstats (2021). Middle East Internet Users, Population and Facebook, Retrieved June, 17, 2021 from <https://www.internetworldstats.com/stats^o.htm#me>.
۱۶. Kirwil, L. (2009). Parental mediation of children's internet use in different European Countries, *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409.
۱۷. Kousari, M. & Mehrabi, M. (2017). Parents' Mediation of Children's Video Game Experience and Game Rating Systems: Iranian Parents' Mediation Patterns and Views on Video Games. *International Journal of Social Sciences*, Volume 7, Issue 1.
۱۸. Kutner, L. A., Olson C. K., Warner D. E., Hertzog S. M. (2017) Parents' and Sons' Perspectives on Video Game Play A Qualitative Study, *Journal of Adolescent Research*, Volume 23 Number 1.
۱۹. Livingstone, S. & Helsper, E. J. (2015). Internet Effects: Parental Mediation of Children's Internet Use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599.
۲۰. Livingstone, S., Mascheroni, G. and Staksrud, E. (2018). European research on children's internet use: assessing the past and anticipating the future, *New Media and Society*, 20 (3). pp. 1103-1122.
۲۱. Nathanson, A. (۱۹۹۹) 'Parent and Child Perspectives on the Presence and Meaning of Parental Television Mediation', *Journal of Broadcasting and Electronic Media* 45(2): 201-20.
۲۲. Nikken, P., Jansz, J. & Schouwstra, S. (2013). Parents' Interest in Videogame Ratings and Content Descriptors in Relation to Game Mediation. *European Journal of Communication*, 22(3), 315.
۲۳. Nikken, P. & Jansz, J. (2013) Parental mediation of children's media use: a comparison of the reports by parents and children, *Learning, Media and Technology. Basingstoke*: Vol. 31, Iss. 2; pg. 18, Retrieved February, 25 2019, from <http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1156230071&sid=۴&Fmt=۲&clientId=۴۶۴۱۴&RQT=۳۰۹&VName=PQD>.
۲۴. Sook-Jung, L. & Young-Gil, Ch., (2017). Children's Internet Use in a Family Context: Influence on Family Relationships and Parental Mediation, *CyberPsychology & Behavior*, 10, 640-644.
۲۵. Symons, K., Ponnet, K., Emmery, K. Walrave, M. & Heirman, W. (۲۰۱۷). A Factorial Validation of Parental Mediation Strategies with Regard to Internet Use. *Psychologica Belgica*. 57(2), pp.93-111.
۲۶. Valkenburg, P. M., Krcmar, M., Peeters, A. L., & Marseille, N. M. (2013). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "Instructive

mediation,” “restrictive mediation,” and “social coviewing”. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 52-66.

۲۷. Vijayalakshmi, A., Lin, M. & Laczniak, R. (2018). Managing Children's Internet Advertising Experiences: Parental Preferences for Regulation, the *Journal of consumer affairs*, 52 (1), 1-226.

۲۸. Walsh, D. A. and Gentile, D. A. (۲۰۰۷) A Validity Test of Movie, Television, and Video-Game Ratings, *PEDIATRICS*, the *official journal of the American Academy of Pediatrics*, Retrieved from www.pediatrics.org on November 21, 2007.

۲۹. Walsh, D. A. (2000) video and computer game report card, video game violence: What does the research say? National Institute on Media and the Family. Retrieved January 2021, from www.mediafamily.org/research/report_vgrc_1998-2.shtml.